

REZIME

Pedološka karta BiH (M1:50.000) jedan je od najznačajnijih izvora podataka za naučna istraživanja i radove iz oblasti poljoprivrede, prostornog planiranja, zaštite okoliša, građevinarstva i sl. Pedosistematske jedinice izdvajale su se u odnosu na geološku podlogu. Sadašnja nacionalna genetska klasifikacija autora Resulović, Čustović i Čengić (2008) urađena je na osnovu pedogenetskih procesa nastalih uticajem kombinacija različitih pedogenetičkih faktora, uvažavajući evolutivni razvoj u nastanku tla. Svjetska referentna osnovica za tlo (WRB), kao najčešći oblik razumijevanja i razmjene podataka na naučnoj osnovi, definisana je na osnovu dijagnostičkih horizonata, a ne na osnovu pedogenetičkih procesa. Dugogodišnjim korištenjem Pedološke karte BiH primijećena su određena odstupanja stanja tla na terenu i na karti, posebno u pogledu neadekvatnog determinisanja pojedinih procesa u tlu. Također način označavanja pedosistematskih jedinica nije u skladu sa savremenom nacionalnom klasifikacijom navedenih autora, niti sa WRB klasifikacijom. Klasifikacija Pedološke karte BiH onemogućava korištenje iste u međunarodnoj naučnoj i stručnoj razmjeni podataka i edukaciji, iako je u istu uložen ogroman napor i vrijeme mnogih tadašnjih istraživača (25 godina, 60 pedologa).

Ova disertacija predstavlja rezultate istraživanja koje je prvenstveno imalo za cilj inventarizaciju - reviziju pedosistematskih jedinica „opisne” klasifikacije Pedološke karte BiH i njeno usaglašavanje sa nacionalnom i WRB klasifikacijom, te ažuriranje Pedološke karte u digitalnoj formi. Navedeni cilj je ostvaren kroz nekoliko zadataka koji se mogu sublimirati kroz analizu 117 listova i tumača karte, terenska i laboratorijska istraživanja, te preimenovanje tipova tala i u konačnici ažuriranje Pedološke karte u digitalnom obliku.

Pedološka karta BiH, prema opisnoj klasifikaciji, ima ukupno 11.563 kartirane jedinice, od toga 11.475 u okviru kojih je determinisana 1.091 pedosistematska jedinica (na svih 117 listova) na različitim geološkim supstratima. Ostale površine (npr. deponije, jezera, naselja i sl.) identifikovane su na 88 kartiranih jedinica. Preimenovanjem u nacionalnu klasifikaciju, 1.091 pedosistematska jedinica iz „opisne“ klasifikacije preimenovana je u 27 tipova tala, odnosno ukupno 101 tip tla kroz samostalne jedinice i njihove asocijacije sa drugim tipovima tala. Podaci pokazuju da su Automorfna tla identifikovana u okviru 9.197 kartiranih jedinica na ukupnoj procijenjenoj površini od 4.839.916,5 ha, a Hidromorfna tla u okviru 2.282 kartirane jedinice na ukupnoj procijenjenoj površini od 244.362,8 ha. Ostale površine identifikovane su na 84 kartirane jedinice ukupne površine 44.202,0 ha. Za područje BiH determinisan je 451 tip i asocijacija tala sa pripadajućim kvalifikatorima (prefiksima i sufiksima) po WRB klasifikaciji iz 2014. godine. Determinacija tala prema WRB klasifikaciji pokazala je da preko 60% tala u našoj zemlji ima relativnu malu upotrebnu vrijednost u poljoprivredi, nešto više od 6,2% tala zahtjevaju ozbiljne zahvate iz oblasti hidro i agromelioracija, nešto više od 30% tala ima povoljna vodno-fizička i hemijska svojstva za optimalan razvoj kulturnih biljaka.

Ključne riječi: *tip tla, pedološka karta, opisna klasifikacija, nacionalna klasifikacija, WRB klasifikacija*

ABSTRACT

The soil map of BiH (M1:50.000) is one of the most important sources of data for scientific research and papers in the area of agriculture, spatial planning, environmental protection, construction, etc. Pedosystematic units were distinguished in relation to the geological background. The current national genetic classification of the authors Resulović, Čustović and Čengiđ (2008) is based on pedogenetic processes caused by combinations of different pedogenetic factors, while taking into account the evolutionary development in soil formation. The World Reference Base for soil resources (WRB), being the most common form of understanding and sharing data on a scientific basis, is defined on the basis of diagnostic horizons, and not on the basis of pedogenetic processes. Due to the long-term use of the Soil Map of BiH, certain deviations of the soil condition in the field in relation to the map have been detected, especially in terms of inadequate determination of certain processes in the soil. Additionally, the way of designating pedosystematic units is not in accordance with the contemporary national classification of the above mentioned authors, nor with the WRB classification. The classification of the Soil Map of BiH makes it impossible to use in the international scientific and professional data exchange and education, although it consumed enormous effort and time of many researchers at the time (25 years, 60 pedologists).

This dissertation presents the results of a research aimed primarily at inventory – revision of pedosystematic units of the „descriptive” classification of the Soil Map of BiH, and its harmonization with the national and WRB classifications, as well as updating the Soil Map in digital form. This goal was achieved through several tasks that can be sublimated through the analysis of 117 sheets and interpreters of the map, field and laboratory research, renaming of soil types, and finally updating the Soil Map in digital form.

The Soil Map of BiH, according to the descriptive classification, has a total of 11,563 mapped units, of which 11,475 within which 1,091 pedosystematic units (on all 117 sheets) on different geological substrates have been determined. Other areas (such as landfills, lakes, settlements, etc.) were identified on 88 mapped units. By renaming to the national classification, 1,091 pedosystematic units from the „descriptive“ classification were renamed into 27 soil types, i.e. a total of 101 soil types through independent units and their associations with other soil types. The data show that Automorphic soils were identified within 9,197 mapped units on a total estimated area of 4,839,916.5 ha, and Hydromorphic soils within 2,282 mapped units on a total estimated area of 244,362.8 ha. Other areas were identified on 84 mapped units with a total area of 44,202.0 ha. For the territory of BiH, 451 soil types and soil associations with the corresponding qualifiers (prefixes and suffixes) were determined according to the WRB classification from 2014. Determination of soils according to the WRB classification showed that over 60% of soils in our country have a relatively low use value in agriculture, slightly more than 6.2% of soils require serious interventions in the area of hydro- and agro-reclamation, while slightly more than 30% of soils have water-physical and chemical properties that are favorable for optimal development of crops.

Key words: *soil type, soil map, descriptive classification, national classification, WRB classification*